

Näringsutskottets betänkande

1982/83:50

om vissa anslag inom utrikesdepartementets område (prop. 1982/83:100 delvis, prop. 1982/83:106 delvis)

Ärendet

I detta betänkande behandlas *dels* proposition 1982/83:100 bilaga 5 (utrikesdepartementet) punkterna B 6, B 7, E 2 och E 3 samt E 5 (Interamerikanska utvecklingsbanken) och E 6 (Importkontoret för u-landsprodukter) jämte motioner med anknytning till de båda sistnämnda punkterna, *dels* – under punkt 1 i betänkandet – proposition 1982/83:106 moment 2.

TREDJE HUVUDTITELN

B. Bidrag till vissa internationella organisationer

1. **Byråer för handels- och råvarufrågor m. m.** Regeringen har i proposition 1982/83:100 bilaga 5 under punkt B 6 (s. 25 f.) föreslagit riksdagen att till Byråer för handels- och råvarufrågor m. m. för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 6 906 000 kr.

Proposition 1982/83:106

I proposition 1982/83:106 om godkännande av 1982 års internationella avtal om jute och juteprodukter (utrikesdepartementet) har regeringen, såvitt här är i fråga, föreslagit riksdagen att (2) [medge] att Sveriges bidrag till [Internationella] juteorganisationens förvaltningskostnader får belasta tredje huvudtitelns förslagsanslag B 6, Byråer för handels- och råvarufrågor m. m.

Huvuddelen av denna proposition har behandlats i näringsutskottets betänkande NU 1982/83:29 (rskr 1982/83:232).

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag beträffande Sveriges bidrag till Internationella juteorganisationens förvaltningskostnader. Med hänsyn till den beräknade anslagsbelastningen för detta ändamål bör anslaget till byråer för handels- och råvarufrågor m. m. räknas upp med 30 000 kr. i förhållande till regeringens förslag i budgetpropositionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:100 bilaga 5 punkt B 6 och med bifall till proposition 1982/83:106 moment

2

dels till Byråer för handels- och råvarufrågor m. m. för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 6 936 000 kr., dels medger att Sveriges bidrag till Internationella juteorganisationens förvaltningskostnader får belasta detta anslag.

2. **Internationell råvarulagring.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag i proposition 1982/83:100 bilaga 5 under punkt B 7 (s. 26 f.) och hemställer att riksdagen till *Internationell råvarulagring* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

E. Utrikeshandel och exportfrämjande

3. **Exportfrämjande verksamhet.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag i proposition 1982/83:100 bilaga 5 under punkt E 2 (s. 114–121) och hemställer

att riksdagen till *Exportfrämjande verksamhet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 164 500 000 kr.

4. **Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster.** Regeringen har i proposition 1982/83:100 bilaga 5 under punkt E 3 (s. 121–131) föreslagit riksdagen att

1. medge att staten åtar sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkrediter till ett belopp av högst 70 000 milj. kr., varav 17 000 milj. kr. reserveras för garantigivning vid särskilt samhällsintresse och för garantigivning vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling, bemyndiga regeringen att överföra ytterligare 5 000 milj. kr. om så anses erforderligt, samt häva relationstalet 1:3 mellan s/u- resp. n-garantier,

2. godkänna i propositionen föreslagna ändringar av principerna för garantigivningen.

3. godkänna att den rörliga kredit i riksgäldskontoret som ställts till EKN:s förfogande att vid behov användas för utbetalning av ersättningar för förluster från garantiverksamheten enligt de riktlinjer föredragande statsrådet förordat, höjs med 600 milj. kr. till 2 200 milj. kr.,

4. till Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr. för vissa förluster som uppstår vid garantigivning enligt de riktlinjer föredragande statsrådet förordat.

Propositionen

De ändringar av principerna för garantigivningen som föreslås i propositionen är av följande innebörd,

Inom en totalram för garantier har hittills gällt en fördelning enligt relationstalet 1:3 mellan s. k. s/u-garantier – särskilt förmånliga u-landsgarantier – och normalgarantier. Detta relationstal upphävs nu.

Verksamheten inom s/u-ramen skall utformas på sådant sätt att verksamheten långsiktigt går ihop. De fastställda premierna bör i rimlig grad spegla den risk som kan förutses vid beslutstillfället.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och hemställer att riksdagen

1. medger att staten åtar sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkrediter till ett belopp av högst 70 000 milj. kr., varav 17 000 milj. kr. reserveras för garantigivning vid särskilt samhällsintresse och för garantigivning vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling, bemyndigar regeringen att överföra ytterligare 5 000 milj. kr. om så anses erforderligt samt upphäver kravet att relationstalet mellan s/u- och n-garantier skall vara högst 1:3,
2. godkänner de i propositionen angivna ändringarna av principerna för garantigivningen,
3. godkänner att den rörliga kredit i riksgäldskontoret, som ställs till exportkreditnämndens förfogande att vid behov användas för utbetalning av ersättningar för förluster från garantiverksamheten enligt de riktlinjer som angivits i propositionen, höjs med 600 milj. kr. till 2 200 milj. kr.,
4. till *Exportkreditnämnden, täckande av vissa förluster* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr. för vissa förluster som uppstår vid garantigivning enligt de riktlinjer som angivits i propositionen.

5. Interamerikanska utvecklingsbanken. Regeringen har i proposition 1982/83:100 bilaga 5 under punkt E 5 (s. 133–138) föreslagit riksdagen att till Interamerikanska utvecklingsbanken för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 38 000 000 kr.

I detta sammanhang behandlar utskottet motionerna

1982/83:259 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. uttalar sig för ett utträde ur IDB,
2. avslår förslaget om anslag till IDB med 38 000 000 kr.

1982/83:1497 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omprövning av Sveriges medlemskap i Interamerikanska utvecklingsbanken,

2. avslår regeringens förslag om deltagande i den sjätte kapitalpåfyllnaden.

Motionerna

I motion 1982/83:259 anförs sammanfattningsvis att vänsterpartiet kommunisterna vidhåller arbetarrörelsens krav på att Sverige skall utträda ur IDB. T. o. m. hösten 1982 har Sverige erlagt 72 milj. kr. till IDB, påpekas det. När den socialdemokratiska regeringen nu, "efter sin helomvändning i frågan sedan regeringstillträdet", vill ytterligare öka de svenska insatserna i banken, konstaterar motionärerna att i sak ingenting har inträffat som kan tas till intäkt för att kritiken av bankens verksamhet borde upphöra. Socialdemokraterna har, sägs det i motionen, låtit storföretagens vinstintressen gå före solidariteten med de förtryckta folken i Latinamerika.

I motion 1982/83:1497 erinras om den tidigare riksdagsbehandlingen av frågan om Sveriges medlemskap i IDB alltsedan år 1977, då riksdagen godkände att Sverige anslöt sig till IDB. Motionärerna citerar en socialdemokratisk reservation i IDB-frågan våren 1980 (NU 1979/80:29). I denna anfördes att de ekonomiska aspekterna var helt sekundära. Biståndspolitiska och allmänt utrikespolitiska aspekter måste bli avgörande när frågan om fortsatt medlemskap i IDB prövades. Enligt reservationen stod medlemskapet i uppenbar motsatsställning till de värderingar som dittills hade varit vägledande för svensk biståndspolitik. Huvuddelen av bankens resurser gick till militärdiktaturer och andra förtryckarregimer. Det var huvudsakligen de rikare länderna och de mera besuttna befolkningsslagren som drog nytta av bankens resurser. Denna bedömning är, sägs det nu i motion 1982/83:1497, fortfarande giltig. Sverige bör därför inte genom nya beslut om ökade kapitalkostnader binda sig för framtida insatser i banken. Regeringen bör i stället ta upp Sveriges medlemskap i IDB till omprövning.

Utskottet

Regeringen har med förbehåll för riksdagens godkännande anmält att Sverige avser att delta i den sjätte kapitalpåfyllnaden inom IDB. De belopp som Sverige blir bundet att successivt inbetala ökar genom medverkan i denna kapitalpåfyllnad med ca 65 milj. kr., varav 9 milj. kr. faller på budgetåret 1983/84.

För sitt förslag till riksdagen om denna åtgärd anger regeringen följande argument. Sverige är redan bundet att göra inbetalningar till banken fram till början av 1990-talet. Om Sverige inte deltar i kapitalpåfyllnaden kommer svenska företag att i praktiken förlora möjligheten att leverera till IDB-finansierade projekt. Förlusten av export kan då bli betydande. Ett tungt vägande skäl är att den ekonomiska situationen i flera latinamerikanska länder har radikalt försämrats. De latinamerikanska staterna har understrukit betydelsen av att banken kan fortsätta att öka sin utlåning.

Utrikesministern betonar att Sverige även utanför IDB bör stödja latinamerikanska strävanden efter nationellt oberoende, demokrati och social rättvisa. Han aviserar att regeringen kommer att söka samarbete även

med andra multilaterala organisationer i området.

Vänsterpartiet kommunisterna upprepar i motion 1982/83:259 sin tidigare begäran att Sverige skall utträda ur IDB och att inget anslag skall anvisas för betalningar till banken. I anslutning till tidigare socialdemokratiska uttalanden anfördes i motion 1982/83:1497 (s) att biståndspolitiska och allmänt utrikespolitiska aspekter måste bli avgörande för ställningstagandet och att de ekonomiska aspekterna är sekundära. Motionärerna menar att IDB-medlemskapet strider mot de värderingar som har varit vägledande för svensk biståndspolitik. De vill att riksdagen skall avslå förslaget om deltagande i den sjätte kapitalpåfyllnaden och anmoda regeringen att ompröva Sveriges medlemskap i IDB.

Utskottet ansluter sig till den bedömning som regeringen redovisar i propositionen. De tidigare besluten om Sveriges anslutning och bidrag till IDB har medfört konsekvenser som det nu inte är möjligt att undgå. Sverige är bundet att göra ökade utbetalningar till IDB under 1980-talet. I detta läge synes den rimliga politiken vara att söka utnyttja de möjligheter, om än marginella, till positiv påverkan på förhållandena i Latinamerika som deltagandet i banken kan medföra. Framför allt måste Sverige söka verka för att bankens utlåning inriktas på stöd till progressiva regimer och på projekt som befrämjar ett kulturellt, socialt och ekonomiskt framåtskridande för de fattiga folkgrupperna. Av vikt är också, såsom uttalas i propositionen, att Sverige söker samarbete, såväl multilateralt som bilateralt, med länder och organisationer som representerar sådana värderingar som Sverige i sitt internationella engagemang vill stödja.

Utskottet avstyrker sålunda motionsyrkandet om att Sverige skall lämna IDB. I händelse av ett utträde skulle betalningsförpliktelser kvarstå, varför yrkandet att inget anslag skall anvisas ter sig orealistiskt. Även yrkandet om en omprövning av Sveriges medlemskap i IDB avstyrks mot den bakgrund som har angivits ovan.

Regeringens förslag till medelsanvisning tillstyrks, varvid utskottet noterar att ett beslut i enlighet därmed får anses innebära att riksdagen godtar att Sverige deltar i den sjätte kapitalpåfyllnaden inom IDB.

Utskottet hemställer

1. beträffande *Sveriges medlemskap i IDB*
att riksdagen avslår
 - a) motion 1982/83:259 yrkande 1,
 - b) motion 1982/83:1497 yrkande 1,
2. beträffande *anslag*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motion 1982/83:259 yrkande 2 och motion 1982/83:1497 yrkande 2 till *Interamerikanska utvecklingsbanken* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 38 000 000 kr.

6. **Importkontoret för u-landsprodukter.** Regeringen har i proposition 1982/83:100 bilaga 5 under punkt E 6 (s. 138–140) föreslagit riksdagen att till Importkontoret för u-landsprodukter för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

I motion 1982/83:2168 av Ola Ullsten m. fl. (fp) hemställs – med motivering i motion 1982/83:2167 – att riksdagen beslutar att det av IMPOD föreslagna importgarantisystemet införs på prov.

Propositionen

I propositionen anmäls att importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD) i skrivelser till regeringen har föreslagit att en importgarantiordning skall införas enligt vilken IMPOD skulle utfästa sig att gentemot svenska importörer stå för vissa onormala risker som kan vara förknippade med handel med u-länderna. Föredragande statsrådet – utrikesminister Lennart Bodström – redovisar i korthet utfallet av remissbehandlingen av IMPOD:s förslag och uttalar därefter att han inte är beredd att föreslå att en importgaranti av föreslagen art införs eller provas.

IMPOD:s förslag

I IMPOD:s utredning lämnas följande sammanfattning av förslaget till importgarantiordning:

Ett sådant system bör införas på försök och syfta till att främja nya, varaktiga, direkta affärsförbindelser mellan säljare av varor i u-land och köpare i Sverige.

Garantin skall i första hand avse sådana speciella förluster som svensk importör kan åsamkas på grund av försenad eller felaktig leverans i samband med etablerandet av nya affärsförbindelser med u-länder.

Vad gäller den varumässiga omfattningen föreslås att garantierna ges för sådana varor, som omfattas av tullpreferenssystemet beträffande särskilda tullförmåner vid import av varor från u-länder (GSP), eller för i huvudsak tullfria varor.

Samtliga utomeuropeiska u-länder bör i princip omfattas av garantisystemet. Av resursskäl torde emellertid garantier böra koncentreras till affärer med de mest behövande länderna, dvs. länder med vilka Sverige har utvecklingssamarbete eller andra u-länder vars utvecklingsplanering är förenlig med målsättningen för svenskt bistånd.

I utredningen behandlas de regler och den organisation som bör gälla för garantisystemet. Bland dem kan nämnas:

- Garanti förutsättes i princip kunna lämnas upp till 100 % av direkta förluster. En viss första risk bör emellertid regelmässigt ligga på importören.
- Garantier gäller endast efter beslut av IMPOD. Garantivillkoren torde komma att standardiseras, men det skall vara möjligt för IMPOD att avvika och anpassa garantin till omständigheterna i det enskilda fallet.

- Systemet kan täcka också vissa s. k. politiska risker, t. ex. allvarlig samhällsstörning i säljarens land och vissa extraordinära ekonomisk-politiska risker (generellt exportförbud för avtalsvaran).
 - Vid skadefall förutsätts att importören har vidtagit alla rimliga åtgärder för att få ersättning från säljaren.
 - På IMPOD:s styrelse vilar att dra upp riktlinjerna för garantigivningen. Beslut i garantiärende skall dock fattas av IMPOD:s direktör. Avslag, helt eller delvis, på garantiansökan skall inte kunna bli föremål för överprövning. Beslut i skaderegleringsärende skall kunna bli föremål för överprövning av särskild skiljenämnd.
 - Garantierna bör lämnas utan kostnad för att främja syftet med importgarantin.
- En ram på 10 milj. kr. föreslås för garantigivningen. Förlusterna i samband med denna beräknas ej överstiga 5 % av utestående garantier.

Motionen

I motiveringen för yrkandet i motion 1982/83:2168 (fp) anförts i huvudsak följande. De resurser som kommer u-länderna till godo genom den egna exporten är flerfald större än de resurser som biståndet ger dem. Ändå är det handelsfrämjande biståndet ytterst ringa, både det internationella och det svenska. Av ca 30 milj. kr. till sådant bistånd går ca 4 milj. kr. via IMPOD, som är samordnande myndighet för upplysning till u-länderna och för visst marknadsföringsstöd åt dem på den svenska marknaden. Marknadsföringsstöd skulle kunna ges exempelvis genom att det av IMPOD föreslagna importgarantisystemet införs på prov för en tid av två à tre år.

Utskottet

Förslaget till medelsanvisning under denna punkt tillstyrks.

Importkontoret för u-landsprodukter har på grundval av en av kontoret gjord utredning föreslagit att en importgarantiordning skall införas enligt vilken importkontoret skulle utfästa sig att gentemot svenska importörer stå för vissa onormala risker, som kan vara förknippade med handel med u-länder. Förslaget finns redovisat i det föregående och, mera summariskt, i propositionen. Utrikesministern hänvisar i propositionen till den splittrade opinion som har kommit till uttryck vid remissbehandlingen och förklarar att han för egen del inte är beredd att föreslå att en importgaranti av föreslagen art införs eller prövas. Folkpartiet yrkar i motion 1982/83:2168 på att det föreslagna garantisystemet skall införas på prov. Svenska insatser för att öka u-ländernas export är, säger motionärerna, ett område av biståndssamarbetet med u-länderna som inte har uppmärksamrats tillräckligt.

Utskottet har tagit närmare del av importkontorets förslag och av remissutfallet. Liksom regeringen har utskottet kommit till slutsatsen att förslaget inte bör genomföras. Följaktligen avstyrker utskottet motion 1982/83:2168 (fp).

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag till importkontoret för u-landsprodukter* att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Importkontoret för u-landsprodukter* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
2. beträffande *importgarantier* att riksdagen avslår motion 1982/83:2168.

Särskild hemställan

Utskottet hemställer att detta ärende avgörs efter endast en bordläggning.

Stockholm den 27 maj 1983

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Nic Grönvall (m) och Per-Ola Eriksson (c).

Reservationer

1. Interamerikanska utvecklingsbanken (punkt 5)

Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Nic Grönvall (m) och Per-Ola Eriksson (c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "angivits ovan" bort ha följande lydelse:

Med tillfredsställelse noterar utskottet att regeringen när det gäller IDB vill fullfölja den politik som de föregående regeringarna förde medan socialdemokraterna befann sig i oppositionsställning. Utskottet instämmer i vad utrikesministern i propositionen anför om värdet av Sveriges medlemskap i IDB. Härav följer att utskottet avstyrker alla fyra motionsyrkandena.

2. Interamerikanska utvecklingsbanken (punkt 5)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "inom IDB" bort ha följande lydelse:

IDB:s faktiska roll har i allt högre grad kommit att strida såväl mot grundprinciper i svensk biståndspolitik som mot de latinamerikanska folkens behov och intressen. IDB framstår alltmer renodlat som ett redskap för USA:s utrikespolitiska strävanden. Bankens politik ansluter sig direkt och otvetydigt till USA-regimens försök att förhindra nödvändiga samhällsreformer. De villkor som tillämpas av banken innebär allvarliga hinder för de latinamerikanska ländernas utveckling och är anpassade för att stödja en politik till förmån för de amerikanska multinationella företagen och för den latinamerikanska oligarkins, militärens och latifundisternas intressen.

Ett stöd för en demokratisk utveckling i Latinamerika kräver att Sverige lämnar alla engagemang i IDB. Utskottet finner därför att en sådan avveckling bör ske snarast.

dels att utskottet under punkt 5 bort hemställa

1. beträffande *Sveriges medlemskap i IDB*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:259 yrkande 1 och med anledning av motion 1982/83:1497 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
2. beträffande *anslag*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:259 yrkande 2 och med anledning av motion 1982/83:1497 yrkande 2 avslår proposition 1982/83:100 bilaga 5 punkt E 5.

3. Importgarantier (punkt 6 mom. 2)

Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion 1982/83:2168 (fp)" bort ha följande lydelse:

Liksom motionärerna finner utskottet det angeläget att det föreslagna importgarantisystemet blir provat. Utskottet föreslår därför att regeringen får bemyndigande att medge importkontoret att ikläda sig importgarantier enligt de riktlinjer som kontoret har föreslagit och som utskottet har redovisat i det föregående. Systemet bör provas under en tid av två år. Ramen för garantigivningen bör bestämmas till 10 milj. kr. Till täckande av de förluster som kan uppstå föreslår utskottet ett formellt förslagsanslag av 1 000 kr. Det får ankomma på regeringen att på lämpligt sätt redovisa de verkliga kostnaderna för riksdagen, så att en mera realistisk anslagsberäkning kan göras.

dels att utskottet under punkt 6 moment 2 bort hemställa

2. beträffande *importgarantier*

att riksdagen med anledning av motion 1982/83:2168

dels bemyndigar regeringen att, i enlighet med vad utskottet har anfört, medge importkontoret för u-landsprodukter att under budgetåren 1983/84 och 1984/85 lämna importgarantier intill ett sammanlagt belopp av vid varje tidpunkt högst 10 000 000 kr.,

dels till *Täckande av förluster på importgarantier* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.